

Gönderme Tarihi: 24.04.2020

Kabul Tarihi: 29.04.2020

*Bu bir araştırma makalesidir

Türkiye’de uzaktan öğretime geçiş sürecinde üniversitelerin değişen idari yapıları

Doç. Dr. Kamil ÇEKEROL^a^a Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

Özet

Asıl kuruluş amaçları yüz yüze eğitim sunmak olan yükseköğretim kurumları için uzaktan öğretimin nasıl en iyi yapılandırıldığı, araştırılması gereken bir konudur. Bu çalışma Türkiye’de çevrimiçi uzaktan eğitim diploma programları sunma da kullanılan genel idari yapıları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Türkiye’deki 207 üniversite, sundukları uzaktan eğitim programları, programları sunan birimleri açılarından incelenerek genel idari yapılarının kapsamı ve doğası değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma da veriler içerik analizi yöntemi ile toplanmıştır. Bunun için Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin ilgili kılavuzları taranmış, Yüksek Öğretim Kurumu web sayfasındaki üniversite ve program alanları ve 207 üniversitenin web sayfalarında uzaktan eğitim ile ilgili alan, birim ve programlar incelenmiştir. Elde edilen program bilgileri düzeylerine, bağlı oldukları akademik birimlere ve bir uzaktan eğitim biriminin olup olmamasına göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Bulgular üniversitelerin, teknolojik konuları çözümlenmek amacıyla merkezi birimler oluşturduklarını ancak akademik anlamda dağınık bir idari yapının söz konusu olduğunu göstermekte ve üniversiteden üniversiteye önemli ölçüde de farklılaşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitimdeki yapılar, uzaktan eğitimin idaresi, geleneksel eğitim ve uzaktan eğitim

Abstract

It is essential to examine how distance education is ideally structured in higher education institutions, which are primarily established to offer face-to-face education. This study aims to evaluate general administrative structures used in Turkey while online distance education programs are provided. The study aims to examine 207 Turkish universities offering distance education programs in order to evaluate overall nature and scope of their administrative structures. The data of the study were collected through content analysis method by examining the related guidelines published by Measurement, Selection and Placement Center, the lists of programs published on the official webpage of the center and the information about departments, units and programs published on the official websites of 207 universities. Prior to the analyses, the data obtained were classified according to level of education, the academic units they were involved in and whether they are distance education units or not. The findings showed that universities have established central units to solve technical problems; however, there is a disorganized administrative structure in terms of academic issues. In addition, these structures greatly vary from university to university.

Keywords: Structures in distance education, administration of distance education, conventional education and distance education

Giriş

Özellikle 2000’li yıllardan itibaren gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisi ile birçok yükseköğretim kurumu uzaktan öğretim ile diploma programları sunumuna başlamıştır. Bu durum asıl kuruluş amaçları ve ana faaliyet konuları örgün öğretim sunmak olan yükseköğretim kurumlarının farklı bir öğretim türünü organizasyonlarına eklemeleri anlamına gelir. Örgün öğretim kurumlarının uzaktan eğitime geçişi Keegan’ın (1996) ifadesiyle idari yapıda değişim, farklı teçhizat ve binalar kullanımı ve maliyet yapılarında değişim şeklinde geleneksel eğitimin normal yapısında değişikliklere neden olacaktır. Bu değişimin sonucu ve iki öğretim biçiminin birbirine eklenmesi ile ortaya çıkan yapı, uzaktan öğretim sunumunun başarısını etkileyecektir. Bu noktada uzaktan öğretimin sunumunda başarı nedir şeklindeki soruya çeşitli cevaplar verilebilir: Ulusal açıdan yükseköğretime daha fazla erişimi mümkün kılmak, kurumlar açısından daha fazla öğrenciye sahip olmak ve böylece tanınırlığı artırmak ve kaynaklarını genişletmek, öğrencilere iyi öğrenme deneyimleri sunmak bu cevaplar arasında olacaktır. Guri-Rosenblit yakın yıllara kadar yükseköğretim sistemlerinde en dikkat çekici gelişim olarak, üniversite kavramında radikal bir dönüşüm ve yeni bir üniversite türü olarak 1970’li yıllardan itibaren, yeni büyük ölçekli uzaktan eğitim üniversitelerinin oluşmasını göstermektedir. Bu üniversiteler ya doğrudan açık üniversiteler olarak kurulmuş ya da büyük oranda açık üniversite rolü oynayan ikili yapıdaki (dual mode) üniversitelerdir. Altın üçgen olarak adlandırdığı düşük maliyetlerle, büyük öğrenci sayılarına yüksek kaliteli eğitim sunumu Guri-Rosenblit’e göre bu uzaktan öğretim üniversitelerinin başarısı idi. Aynı düşünce ile günümüzde ‘uzaktan öğretim’ ile eşdeğer anlamda kullanılan ‘çevrimiçi eğitimin’ başarısı da bu altın üçgene ulaşmada aranabilir. Muhtemelen alana yeni adım atan üniversiteler de yüksek sayıda öğrenciye ulaşmayı ve onlara düşük maliyetle yüksek kaliteli eğitim sunmayı öncelikli hedeflerinden biri olarak kabul edeceklerdir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, artık ‘geleneksel uzaktan eğitim’ sağlayıcı diyebileceğimiz açık üniversitelerin büyük ölçekli yükseköğretim kurumları şeklinde, geniş bir idari yapılanmanın ürünü olarak ve bir ulusal misyonu gerçekleştirmek için kurulmuş olmalarıdır. Faaliyetleri, çok iyi koordine ve organize edilen kurumsal planlama ve denetim ile yürütülmüş ve misyonlarını başarmışlardır. Aynı konumlandırma ve süreçler uzaktan öğretime adım atacak geleneksel yükseköğretim kurumları için geçerli olmayabilir. Ayrıca King’in belirttiği gibi (2012) yükseköğretim kurumlarının kampüs dışına çıkma kararında güçlü bir pragmatik boyut olabilir; yani bir kurum bunu hemen yapabildiği için yapmaya karar verebilir, oysa daha önce yeterli uzmanlık veya uygun altyapı eksikliği dikkate

alınmalıdır. Bu noktada uzaktan öğretimin tüm başarısının ve yükseköğretime yaptığı katkının elbette kitle odaklı açık üniversitelerin başarıları ile sınırlı olmadığı söylenmelidir. Garrison ve Anderson'a göre (1999) araştırma-yoğun üniversiteler hem yüz yüze öğretim hem de geleneksel uzaktan öğretimin özelliklerini paylaşan, ancak kapsamlı ve yaygın ağ tabanlı öğrenme ortamına dayanan "küçük uzaktan eğitim" veya uzaktan eğitim modelinden de yararlanabilir. Ayrıca Guri-Rosenblit'in 1990'ların başında ortaya koyduğu gibi uzaktan öğretim; (1) üniversite düzeyinde ders kitaplarının kalitesini artırmak; (2) bağımsız çalışma becerilerini geliştirmek; (3) üniversite öğretiminin pedagojisini geliştirmek; (4) disiplinler arası dersleri teşvik etmek; (5) üniversiteler arası işbirliğine katkıda bulunmak; (6) çoklu ortamın üniversitelerin öğrenme/öğretim sistemlerine entegrasyonunu ilerletmek ve (7) yetişkin öğrenimine yönelik araştırmaları teşvik etmek şeklinde geleneksel üniversitelere katkıda bulunabilecektir.

Uzaktan öğretimin eklenmesinde örgün yükseköğretim kurumlarının ve yükseköğretim sistemlerinin yapılanmaları da farklılaşacaktır. Elbette her ulusal yükseköğretim sistemi kendine özgü özelliklere ve niteliklere sahiptir. Buna bağlı olarak da yükseköğretim kurumlarının ve onların içerisinde uzaktan öğretim kurumlarının yapılanmaları da ülkeden ülkeye farklılaşacaktır. Ancak başarı için ulusal yükseköğretim sistemlerinin, uzaktan öğretimin kendine özgü niteliklerini dikkate alır bir yapıyı ortaya koyması önemlidir. Çünkü bir uzaktan öğretim sisteminde ders tasarımı, ders sunumu, etkileşim, danışmanlık, kayıt hizmetleri, öğrenen destek sistemleri, ölçme-değerlendirme sistemi gibi birçok alt sistem bulunmakta ve değişik hizmet birimlerinde çok sayıda yönetici, uzman ve çalışan görev yapmaktadır. Bu yapı içerisinde içerik uzmanları, öğretim tasarımcıları, grafik tasarımcıları, editörler, danışmanlar, ölçme-değerlendirme uzmanları, radyo ve televizyon program yapımcıları, web tasarımcıları olmak üzere birçok alanda uzmanlar ve yöneticiler yer almaktadır (Moore&Kearsley, 2011:14). Bu durum yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretimin yüz yüze öğretime eklenmesinde ve idari yapıların oluşmasında dikkate alınması gereken önemli unsurlar arasındadır. Bu anlamda Türkiye'de özellikle son on yıldır yükseköğretim kurumlarının uzaktan öğretime artan ilgisi ve çok sayıda üniversitenin sunucu olarak yer alması uzaktan öğretimin idari yapılarının değerlendirilmesini önemli kılmaktadır. Bu çalışma da alan yazında işlenen uzaktan öğretim yapılanmaları temel alınarak Türkiye'de uzaktan öğretim sunucu yükseköğretim kurumlarının idari yapılanmaları içerisinde uzaktan öğretimin konumu ortaya konarak, elde edilen bulgular çerçevesinde bu yapıların etkinlikleri değerlendirilmektedir.

İlgili Alanyazın

Allen&Seaman'ın (2010) Amerika Birleşik Devletleri'nde 2.500 kolej ve üniversite çapında gerçekleştirdikleri anketlerinde, ankete katılan kurumların %63'ü, çevrimiçi öğrenmenin gelecek stratejilerinin zorunlu bir parçası olduğunu söylemektedirler. Yine Allen&Seaman Amerika Birleşik Devletleri'nde uzaktan öğretim kayıtlarının son on dört yıldır sürekli olarak artmakta olduğunu, son birkaç yıldır da bu artış hızının yükseldiğini ve ABD yükseköğretimindeki öğrencilerin %30'unun en az bir dersi uzaktan aldıklarını bildirmektedirler (Seaman, Allen & Seaman, 2018:11). Bu durum önümüzdeki yıllarda da artarak devam edecek, çevrimiçi öğretim yükseköğretimde ana akımın içerisine tamamen yerleşecektir. Buna göre ulusal yükseköğretim sistemlerindeki yapılar da değişime uğramakta, ulusal, büyük ölçekli, merkezi bir uzaktan öğretim sunucu üniversitenin yanına, çok sayıda üniversitenin uzaktan öğretim sunucu olarak eklenmesi söz konusu olmaktadır. Yeni uzaktan öğretim sunucu üniversitelerin, ulusal, büyük ölçekli, merkezi, diğer bir deyişle açık üniversitelerin veya Anadolu Üniversitesi örneğinde olduğu gibi açık üniversite işlevi gören uzaktan öğretim sunucu üniversitelerin elde ettiği başarıyı kazanıp kazanmayacağını zaman gösterecektir. Açık üniversiteler birer endüstriyel model olarak ortaya çıkmışlar ve bu yönde kendilerini ispatlamışlardır. Bu yükseköğretim kurumlarının ana işlevi uzaktan öğretim olmuş ve tüm yapı buna uygun oluşmuştur. Geçmişte bu yapılar uzman personel ve özel ölçütler gerektiren kendine özgü bir eğitim biçimi (a sui generis instructional form) olarak var olma hakkını meşrulaştırmayı başarsa da bu meşrulaştırma geleneksel yükseköğretim kurumları içerisinde uzaktan öğretimin kademeli büyümesiyle geçersiz hale gelecektir (Kappel, Lehmann & Loeper, 2002). Çünkü geleneksel yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretim, yeni bir sunum biçimi olarak kabul edilecek ve kendini yeniden ispatı gerekecektir. Bu çaba içerisinde de doğru uzaktan öğretim yapılarının ve politikaların oluşturulması önemlidir. Nage-Sibande ve Morolong (2018) belirsiz ve etkisiz yapılar oluşturmanın uzaktan öğretim sunumunda karşı karşıya kalınan önemli zorluklardan biri olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu belirsiz ve etkisiz yapılardan kaçınmak için e-üniversitelere yönelik akademik ve kurumsal model araştırmalarında Lee ve arkadaşları (2003) uzaktan eğitimin “mevcut bir üniversitenin ek bir işlevi olarak görülmemesi” gerektiğine ve “verimlilik ve etkililik düzeyini yükseltmek için yeni bir dizi bölüm, ekipman, personel, kural ve yönetmelik getirilmesi gerektiğini” ortaya koymaktadır. Cho ve Berge'de (2002) merkezileşmiş bir politika oluşturma ya da merkezileşmiş bir idari yapının, örgüt içinde uzaktan eğitim programlarını tutarlı, etkili ve verimli bir şekilde uygulamak için kritik olduğuna inanmaktadır. Aynı yönde Pina'da (2008)

programların üniversite organizasyonu içerisinde tam olarak kurumsallaşamamış olmasını, özel proje statüsünden kurtularak kurumun normal ve içsel bir parçası haline gelememesini uzaktan öğretim programlarının sunumundaki sorunların temelinde görmektedir. Bu açıklamalar, geleneksel yükseköğretim kurumlarının uzaktan öğretim programları sunumlarının başarısında doğru yapılanmalarının önemini göstermektedir. Yükseköğretimde birçok kurumun çevrimiçi uzaktan öğretimi uygulayacağı dikkate alındığında, kurumlarında en iyi idari yapıyı nasıl oluşturacaklarına karar vermeleri önem kazanmaktadır.

Paolucci ve Gambescia (2007) bir sınıflandırma içerisinde ortaya çıkan altı genel idari yapının olduğunu söylemektedir. Bunlar akademik bölüm (academic department), sürekli eğitim/mesleki öğrenim birimi (continuing education/professional studies unit), uzaktan eğitim birimi (distance education unit), iş birlikleri (consortium), ittifak (alliance) ve dış kaynak kullanımı (outsourcing) olarak sıralanmaktadır. Bu bölümlere örgün yükseköğretime uzaktan öğretimin eklenmesinde oldukça farklı yapıların ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Laird (2004) ise e-öğrenme entegrasyon modellerinin dört kategorisini ele almaktadır:

- Bağımsızlık veya uzaktan eğitim modeli: Çevrimiçi veya yaygın öğrenme birimi, akademik kuruluşun merkezinde olmayan bir konumdadır. Bu modelde tipik olarak, sürekli eğitim veya yaygın eğitim birimi, geleneksel tarafla çok az veya hiç bağlantısı olmadan kurumun paralel bir bölümünde çalışır.
- Yalnız kurt modeli: Bireysel öğretim üyelerine kendi eğitim materyallerinin çevrimiçi oluşturulması ve sunumu üzerinde münhasır kontrol sağlanmaktadır.
- Silo modeli: Her bölüme/okula/fakülteye, çevrimiçi öğrenmenin tasarımı, geliştirilmesi ve sunumu üzerinde münhasır kontrol verilmiştir. Bu modelde, altyapı maliyetleri lüzumsuz görülür ve çevrimiçi eğitim materyallerinin standardizasyonu yetersizdir.
- Entegrasyon modeli: Çevrimiçi öğrenme altyapısı akademik girişimin merkezinde yer alır. Çevrimiçi öğrenmenin akademik idari süreçlerin merkezinde yer alması, minimal artış ve maliyetle kalitenin standardizasyonunu ve maksimum kaliteyi mümkün kılar.

Laird'in açık bir biçimde ortaya koyduğu uzaktan öğretim ve geleneksel yükseköğretime entegrasyonu modelleri uygulamadaki yapıları açıklamaktadır. Bunun yanında alan yazın da bu iki öğretim sunum biçiminin yakınlaşmasına ilişkin terminoloji çeşitlenmektedir: Xiao (2018) alan yazın da kullanılan terminolojiyi karmalaştırma (hybridization), entegrasyon (integration), yakınsama (convergence) ve birleşme (amalgamation) olarak derlemektedir. Xiao çalışmasında 'yakınsama' kavramını kullanarak, Irele'in (2005) uzaktan eğitimin bir

sistem olarak kampüs tabanlı eğitime entegrasyonu şeklindeki tanımını benimsemekte, yakınsamanın teknolojinin benimsenmesi ve uygulanmasından çok daha fazla anlamı bulunduğunu belirterek, diğer şeylerin yanı sıra kurumsal misyon ve hedef, akademik değerler, akademik yapılar, müfredat ve öğrenme materyalleri, sunum, değerlendirme, personel rolleri, personel ödül yapısı, fikri mülkiyet hakları, öğrenci rolleri, altyapı, bütçe/kaynak tahsisi ve yönetimini içerdiğini ancak şu anda tam yakınsamanın hiçbir kurum nezdinde gerçekleştirilemediğini vurgulamaktadır. Yakınsama kavramı, farklı sektörlerin, teknoloji, cihaz veya çözümlerin gittikçe benzeyen yapı ve özellikler gösterir şekilde birleşmesi, hatta aynışması olarak tanımlandığında (Karel, 2020), geleneksel ve uzaktan öğretimin ‘ideal’ entegrasyonunu ifade ederek, hedefe ilişkin yön tayini yapılmasını sağlar. Bu çalışmada ise önerilecek model içerisinde açık bir anlayış sağladığı düşünüldüğünden entegrasyon kavramı kullanılacaktır. Bu anlamda bu çalışma da uzaktan öğretimde kurumsal bir başarı modeli olarak en önemli kilometre taşı açık üniversiteler olarak görülmekte ve onların idari modeli yani uzaktan eğitimin merkezi yönetiminin olup olmadığı ve yoksa ne tür yapıların söz konusu olduğu Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında araştırılmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma Türkiye’de uzaktan öğretimin yükseköğretimdeki idari yapılanmasını ortaya koymak amacıyla ilgili kurumlar/kuruluşlar tarafından yayınlanan verilerin ikincil kullanımına dayalı betimsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Uzaktan öğretimin yükseköğretimde idari yapılanması önlisans, lisans ve yüksek lisans programlarının incelenmesiyle ortaya konulmaya çalışılmış, bu doğrultuda Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kılavuzları, üniversitelerin web sayfaları doküman incelemesi yöntemi ile taranmıştır. Doküman incelemesi hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir işlemdir. Diğer araştırma yöntemlerinde olduğu gibi, doküman incelemesi de anlam çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir (Bowen, 2009). Doküman incelemesinde hangi dokümanların kullanılacağı araştırma sorusu ile yakından ilgilidir. Nitekim Bogdan ve Biklen (2007) eğitim ile ilgili araştırmalarda ders kitapları, program yönergeleri, yazışmalar, öğrenci kayıtları, ders ödevleri, sınavlar ve resmî belgeler vb. incelenebileceğini bildirmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016: 190). Bu çalışmada da Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinin 2019 yılı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu ile 207 üniversitenin web sayfası yükseköğretim kurumu ve program bazında taranarak incelenmiştir. Uzaktan öğretim

önlisans ve lisans programlarına ilişkin veriler 2019 yılı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunun taranması ile elde edilmiştir. Uzaktan öğretim yüksek lisans programlarına ilişkin basılı veri elde edilemediği için Türkiye'deki tüm üniversitelerin web sayfaları birisi bu çalışmanın yürütücüsü olmak üzere iki akademisyen tarafından ayrı ayrı ve geliştirilen bir protokol kapsamında taranmıştır. Bu protokol şu şekildedir:

1. İncelenen üniversitenin ana web sayfasına git,
2. Ana web sayfasında uzaktan öğretim, uzaktan öğrenme, uzaktan eğitim, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (UZEM), çevrimiçi öğrenme vb. anahtar kelimelerle yönlendirme ara,
3. Ana web sayfasında anahtar kelimelere yönelik bir yönlendirme bulunmuyorsa, kılavuzlardan çevrimiçi program sundukları belirlenen üniversitelerin akademik bölüm (Fakülte, MYO, Enstitü) veya uzaktan öğretim birimi web sayfalarında arama yap,
4. Akademik bölüm veya uzaktan öğretim birimlerinde bilgi bulunamadıysa, gözden kaçırma ihtimaline karşı tanıtım kataloğunu incele,
5. UZEM'de bulunan veride tereddüt olması halinde akademik bölümde; akademik bölümde bulunan veride tereddüt olması halinde UZEM'de; yeterli görülmezse üniversite tanıtım kataloğunda kontrol yap,
6. Yine de bir tereddüt söz konusu ise e-mail ile veya telefon açarak bilgi iste.
7. Uzaktan öğretim diploma programı bulunduğunda, Excelde oluşturulmuş şablona istenen verileri gir.

Sıralanan protokol işlem adımları ve aşağıda belirtilmiş kısıtlar doğrultusunda veriler işlenerek bulgular elde edilmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen veriler çalışmanın kapsamı dikkate alınarak filtrelenmiş, bulgular çalışma içerisinde tablolastırılarak sunulup değerlendirilmiştir. Verilerin seçilmesi ve tabloların oluşturulmasında Microsoft® Office Excel™ yazılımı kullanılmış; yazılımdaki Pivot Tablo özelliğinden yararlanılarak veriler son haline getirilmiştir.

Türkiye'de örgün yükseköğretim kurumlarında uygulanan uzaktan öğretim programları çeşitlenmektedir. Üniversiteler de sertifika programları, ortak okutulan veya zorunlu dersler kapsamında olan bazı derslerin sunumu, lisans tamamlama programları, önlisans, lisans ve yüksek lisans programları uzaktan öğretim yöntemi ile sunulabilmektedir. Bu çalışma da üniversitelerin uzaktan öğretim önlisans, lisans ve yüksek lisans programları incelenmiştir. Bu çalışmanın konusu olarak ve idari yapıları etkileyecek olası değişikliklerin, diploma programı

sunan üniversitelerde olacağı değerlendirildiğinden, diploma programı olmayan uzaktan öğretim sunumları incelenmemiştir.

Kısıtlar

Üniversite web sayfalarından verilerin derlenmesi detaylı bir tarama sürecini gerektirmiştir. Üniversitelerin uzaktan öğretim programlarına ilişkin güncellenmeyen web sayfaları araştırmanın temel kısıtlarından birisidir. Özellikle uzaktan yüksek lisans programlarında basılı kaynak bulunamadığından ve temel veri kaynağı web sayfaları olduğundan güncel olmadığı belirlenen veriler e-posta veya telefonla doğrulanarak elde edilmiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ile açıköğretim ve uzaktan öğretim ayrı öğretim yöntemleri olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de üç üniversitede sürdürülen açıköğretimin ölçek olarak, idari olarak, tabi oldukları mevzuat olarak uzaktan öğretimden farklılaştıkları bilindiğinden çalışma kapsamında incelenmemiştir.

Bulgular

Çalışmanın bulgularında Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında sunulan açık ve uzaktan öğretim programlarına ilişkin sayısal verilere ve bu programların idari yapılanmalarına yer verilmiştir. Türkiye’de üniversitelerin sundukları önlisans, lisans ve yüksek lisans program sayıları aşağıda Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. 2018-2019 Öğretim yılında sunulan uzaktan öğretim programları ve üniversiteler

Üniversite Adı	Lisans Prg. Sayısı	Önlisans Prg. Sayısı	YL. Prg. Sayısı
Afyon Kocatepe Üniversitesi	--	3	2
Akdeniz Üniversitesi	--	1	3
Altınbaş Üniversitesi	--	--	1
Amasya Üniversitesi	--	5	4
Anadolu Üniversitesi	--	--	13
Ankara Üniversitesi	--	6	5
Atatürk Üniversitesi	--	--	8
Atılım Üniversitesi	--	--	2
Bahçeşehir Üniversitesi	--	--	7
Bartın Üniversitesi	--	--	5
Başkent Üniversitesi	--	--	5
Beykent Üniversitesi	--	--	5
Beykoz Üniversitesi	--	2	2

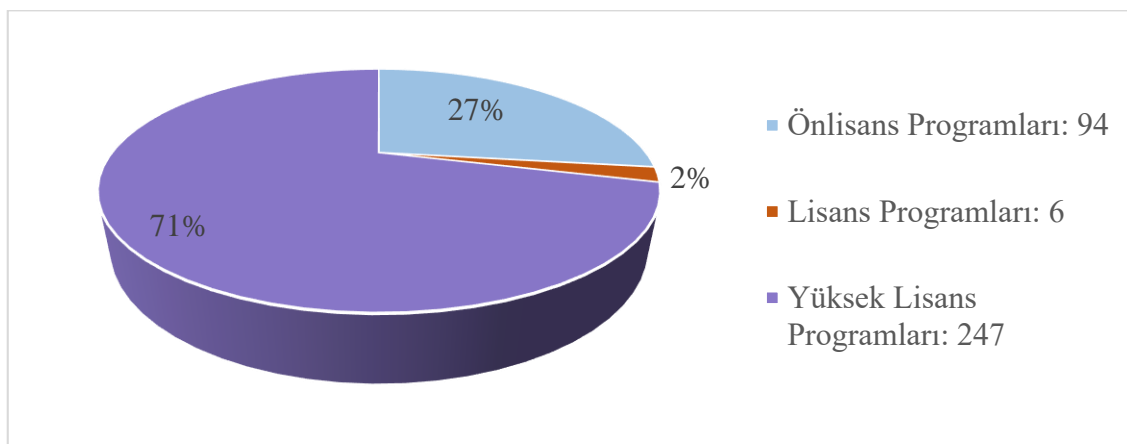

Bitlis Eren Üniversitesi	--	1	--
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	--	--	1
Bursa Uludağ Üniversitesi	--	--	3
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	--	--	4
Çankaya Üniversitesi	--	--	1
Çukurova Üniversitesi	--	4	1
Dicle Üniversitesi	--	--	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	--	1	6
Ege Üniversitesi	--	--	5
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	--	2	1
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	--	--	2
Eskişehir Teknik Üniversitesi	--	--	4
Fırat Üniversitesi	--	--	3
Gazi Üniversitesi	--	--	5
Gaziantep Üniversitesi	--	--	2
Hacettepe Üniversitesi	--	--	4
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	--	--	1
Işık Üniversitesi	--	--	6
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	--	4	--
İnönü Üniversitesi	1	2	1
İstanbul Üniversitesi	4	7	6
İstanbul Arel Üniversitesi	--	--	6
İstanbul Aydın Üniversitesi	--	2	5
İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	--	7	--
İstanbul Bilgi Üniversitesi	--	--	6
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	--	--	2
İstanbul Kültür Üniversitesi	--	--	2
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	--	--	1
İstanbul Medipol Üniversitesi	--	--	1
İstanbul Okan Üniversitesi	--	1	5
İstanbul Rumeli Üniversitesi	--	--	1
İstanbul Ticaret Üniversitesi	--	--	3
İzmir Ekonomi Üniversitesi	--	--	1
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	--	--	3
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	--	1	4
Kapadokya Üniversitesi	--	2	--
Karabük Üniversitesi	--	3	5
Karadeniz Teknik Üniversitesi	--	--	3
Kastamonu Üniversitesi	--	--	3
Kırıkkale Üniversitesi	--	6	--
Kırklareli Üniversitesi	--	1	2
Kocaeli Üniversitesi	--	3	1
Maltepe Üniversitesi	--	--	3
Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	1	4	4
Mardin Artuklu Üniversitesi	--	1	--

Marmara Üniversitesi	--	3	2
Mersin Üniversitesi	--	8	2
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	--	--	3
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	--	1	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	--	6	7
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	--	--	1
Sakarya Üniversitesi	--	5	17
Selçuk Üniversitesi	--	--	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	--	--	5
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	--	--	1
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	--	--	16
Trabzon Üniversitesi	--	--	3
Trakya Üniversitesi	--	1	4
Uşak Üniversitesi	--	1	--
Yaşar Üniversitesi	--	--	1
Yüzüncüyıl Üniversitesi	--	--	1
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	--	--	2
Toplam	6	94	247

Kaynak: 2019 ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu ve Üniversiteler Web Sayfalarından derlenmiştir

Tablo 1’de görüldüğü gibi 2018-2019 öğretim yılında Türkiye’de 75 üniversitede farklı düzeylerde uzaktan öğretim diploma programları sunulmaktadır. Üniversiteler çok büyük oranda yüksek lisans programı (247 program) ve sonrasında 94 programla önlisans ve 6 programla lisans programı sunmaktadırlar.

Grafik 1. Uzaktan öğretim programlarının eğitim düzeylerine göre dağılımı

Sunulan yüksek lisans programlarının sayısı artmakta olup bu sayı 2015 yılında 232 iken (Koçdar ve Doğan, 2015), 2019 yılında 247 olmuştur. Önlisans ve lisans programlarının sayısı

ise azalmaktadır. 2012 yılında 10 üniversitede 40 olan uzaktan öğretim lisans program sayısı 2019 yılında üç üniversitede 6 programa, ön lisanslarda da 2015 yılında 37 üniversitede 105 olan program sayısı 2019 yılında 30 üniversitede 94 programa düşmüştür (Çekerol, 2018).

Uzaktan öğretim sunucu üniversitelerin dağılımına bakıldığında ise 2018-2019 öğretim yılında önlisans, lisans ve yüksek lisans programlarının hepsini sunan üç üniversite bulunmakta iken, 20 üniversite hem önlisans hem de yüksek lisans programları sunmaktadırlar. Sunucu üniversitelerde programların bağlı olduğu akademik bölümler de programın düzeyine veya anabilim dallarına göre çeşitlenmektedir.

Tablo 2. *Uzaktan öğretim önlisans programlarının açıldıkları akademik birimler*

Üniversite Adı	Akademik Birim Adı	Prg. Sayı
Afyon Kocatepe Ün.	Uzaktan Eğitim MYO	3
Akdeniz Ün.	Sosyal Bilimler MYO	1
Amasya Ün.	Amasya Teknik Bilimler MYO	3
	Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hiz. MYO	2
Ankara Ün.	Hukuk Fakültesi Adalet MYO	1
	Elmadağ MYO	1
	Beypazarı MYO	3
	Sağlık Hizmetleri MYO	1
Beykoz Ün.	Beykoz Lojistik MYO	2
Bitlis Eren Ün.	Sağlık Hizmetleri MYO	1
	Salihli MYO	1
	Ahmetli MYO	1
	Soma MYO	1
Manisa Celal Bayar Ün.	Turgutlu MYO	1
	Çukurova Ün.	Adana MYO
Dokuz Eylül Ün.	İzmir MYO	1
Erzincan Binali Yıldırım Ün.	Refahiye MYO	2
Isparta Uygulamalı Bilimler Ün.	Uzaktan Eğitim MYO	4
İnönü Ün.	Malatya OSB MYO	1
	Malatya MYO	1
İstanbul Aydın Ün.	Anadolu Bil MYO	2
İstanbul Ün.	Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi	5
	Sosyal Bilimler MYO	2
Kahramanmaraş Sütçü İmam Ün.	Sosyal Bilimler MYO	1
Kapadokya Ün.	Kapadokya MYO	2
	Karabük Ün.	Eskipazar MYO
Safranbolu MYO		1
Sağlık Hizmetleri MYO		1
Kırıkkale Ün.	Kırıkkale MYO	3
	Hacılar Hüseyin Aytemiz MYO	1

	Keskin MYO	2
Kırklareli Ün.	Lüleburgaz MYO	1
Kocaeli Ün.	Kocaeli MYO	3
Mardin Artuklu Ün.	Midyat MYO	1
Marmara Ün.	Teknik Bilimler MYO	3
Mersin Ün.	Mersin MYO	8
On Dokuz Mayıs Ün.	Alaçam MYO	1
	Samsun MYO	3
	Havza MYO	1
	Vezirköprü MYO	1
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ün.	Sağlık Hizmetleri MYO	1
İstanbul Okan Ün.	MYO	1
İstanbul Ayvansaray Ün.	Plato MYO	7
Sakarya Ün.	Adapazarı MYO	5
Trakya Ün.	Tunca MYO	1
Uşak Ün.	Uzaktan Eğitim MYO	1
Toplam	46	94

Kaynak: 2019 ÖSYM Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu ve Üniversiteler Web Sayfalarından derlenmiştir

Tablo 2'ye göre önlisans programlarında sunucu 30 üniversitedeki 94 program 46 farklı akademik birimde sunulmaktadır. Bu akademik birimlerin tamamı Meslek Yüksekokulu statüsündedir ancak bunların bir kısmı hem örgün hem uzaktan öğretimi bir arada sunarken az bir kısmı da sadece uzaktan öğretim sunucusudur. Afyon Kocatepe, Isparta Uygulamalı Bilimler ve Uşak Üniversitelerinde Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulları bünyesinde uzaktan öğretim sunumu yapılırken, Sakarya Üniversitesi ve Mersin Üniversitesindeki Meslek Yüksekokulları yalnızca uzaktan öğretim sunmaktadırlar. İstanbul Üniversitesindeki yedi önlisans programının beşi ise Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi bünyesinde sunulmaktadır.

Tablo 3. Uzaktan öğretim yüksek lisans programlarının açıldıkları akademik birimler

Üniversite Adı	Akademik Birim Adı	Prg. Sayı
Afyon Kocatepe Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Akdeniz Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Altınbaş Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Amasya Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
	Fen Bilimleri Enstitüsü	2
Anadolu Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	9

	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	4
Ankara Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
		6
Atatürk Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1
Atılım Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Bahçeşehir Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2
Bartın Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
	Fen Bilimleri Enstitüsü	2
Başkent Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	4
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Beykent Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
Beykoz Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Burdur Mehmet Akif Ersoy Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Bursa Uludağ Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
Çanakkale Onsekiz Mart Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Çankaya Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Çukurova Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Dicle Ün.	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1
Dokuz Eylül Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	6
Ege Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
Erzincan Binali Yıldırım Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Eskişehir Osmangazi Ün.	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2
Eskişehir Teknik Ün.	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	4
Fırat Ün.	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	3
Gazi Ün.	Bilişim Enstitüsü	5
Gaziantep Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Hacettepe Ün.	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Hasan Kalyoncu Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Işık Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	6
İnönü Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
İstanbul Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
İstanbul Arel Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	6
İstanbul Aydın Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
İstanbul Bilgi Ün.	Lisansüstü Programlar Enst.	6
İstanbul Esenyurt Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
İstanbul Kültür Ün.	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	2
İstanbul Medeniyet Ün.	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1
İstanbul Medipol Ün.	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1

İstanbul Okan Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
İstanbul Rumeli Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
İstanbul Ticaret Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
İzmir Ekonomi Ün.	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1
İzmir Katip Çelebi Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
Kahramanmaraş Sütçü İmam Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	4
Karabük Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	4
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Karadeniz Teknik Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Kastamonu Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Kırklareli Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Kocaeli Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Maltepe Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Manisa Celâl Bayar Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1
Marmara Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	2
Mersin Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Muğla Sıtkı Koçman Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
	Fen Bilimleri Enstitüsü	2
Ondokuz Mayıs Ün.	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	3
Recep Tayyip Erdoğan Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
	Fen Bilimleri Enstitüsü	4
Sakarya Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	8
	İşletme Enstitüsü	1
	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	4
Selçuk Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Süleyman Demirel Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
Tekirdağ Namık Kemal Ün.	Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Tokat Gaziosmanpaşa Ün.	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	12
	Sosyal Bilimler Enstitüsü	4
Trabzon Ün.	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3
Trakya Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	4
Yaşar Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Yüzüncüyıl Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	1
Zonguldak Bülent Ecevit Ün.	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2
Toplam		247

Kaynak: Üniversiteler Web Sayfalarından derlenmiştir

Tablo 3 incelendiğinde 68 üniversitede 247 uzaktan öğretim yüksek lisans programının sekiz farklı Enstitü bünyesinde sunulduğu görülmektedir. Bunlar Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilişim Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Programlar Enstitüsü ve İşletme Enstitüsüdür.

Tablo 4. *Enstitülerde sunulan yüksek lisans uzaktan öğretim program sayıları*

Enstitü Adı	Sunulan Program Sayısı
Sosyal Bilimler Enstitüsü	161
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	33
Fen Bilimleri Enstitüsü	23
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	11
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	7
Lisansüstü Programlar Enstitüsü	6
Bilişim Enstitüsü	5
İşletme Enstitüsü	1
Toplam	247

Kaynak: Üniversiteler Web Sayfalarından derlenmiştir

Uzaktan öğretim programları çok büyük oranda Sosyal Bilimler Enstitülerine bağlı anabilim dallarında sunulmaktadır. Önlisans programlarında var olan uzaktan öğretime adanmış akademik birimler yüksek lisans programlarında görülmemektedir. Diğer bir deyişle örgün öğretim yapan enstitüler aynı zamanda uzaktan öğretim programlarının da sunucusu durumundadırlar.

Uzaktan Öğretim Ön Lisans Program Sunumlarında Yapılanmalar

Uzaktan öğretim önlisans programlarında sunucu 30 üniversitedeki 94 program, 46 farklı akademik bölümde sunulmaktadır. Bu akademik bölümlerin tamamı Meslek Yüksekokulu statüsündedir. Açılan uzaktan öğretim önlisans programının, açıldığı Meslek Yüksek Okulunda örgün eşdeğer programı bulunmaktadır. Diğer bir deyişle Meslek Yüksek Okulunda var olan örgün bir program uzaktan öğretim programının açılmasını sağlamaktadır. Üniversitelerin uzaktan öğretim ön lisans sunucusu olarak Meslek Yüksek Okullarını kullanım durumları da farklılaşmaktadır. Bazı üniversiteler de (ve çoğunluğunda) örneğin beş farklı programı beş farklı Meslek Yüksek Okulu sunarken, bazı üniversitelerde mevcut bir Meslek Yüksek Okulu tüm uzaktan öğretim ön lisans programlarını sunmaktadır. Üç üniversite de ise Uzaktan Eğitim Meslek Yüksek Okulu oluşturulmuş, iki üniversite deki birer meslek yüksekokulu sadece uzaktan öğretime tahsis edilmiştir.

Uzaktan Öğretim Lisans Program Sunumlarında Yapılanmalar

Uzaktan öğretim yöntemi ile lisans programı sunumu 2018-2019 öğretim yılında üç üniversitede altı program olarak sürmektedir. Bunlardan İstanbul Üniversitesi dört program sunarken, İnönü ve Manisa Celal Bayar Üniversiteleri birer program sunmaktadır. İstanbul Üniversitesi aynı zamanda Türkiye’de açıköğretim sunucu üniversitedir. Türkiye’de uzaktan öğretim ve açıköğretim, yükseköğretim de iki farklı sunum biçimi olarak uygulanmaktadır. Açıköğretim üç üniversitede kitlesel olarak uygulanırken, uzaktan öğretim daha düşük öğrenci sayılarına hitap ederek bilgi ve iletişim teknolojilerine dayanan sunum yöntemleridir. Bu anlamda İstanbul Üniversitesi uzaktan öğretim sunan üniversiteler içerisinde bu alanda uzmanlaşmış Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesine sahip olup açıköğretim ve uzaktan öğretim sunumlarını bu fakülte üzerinden yürütmektedir. Ancak İstanbul Üniversitesi 2010-2011 yılında başladığı uzaktan öğretim yöntemi ile lisans programı sunumlarını başlangıçta örgün fakülteler üzerinden gerçekleştirirken, 2017-2018 öğretim yılında Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesinde toplayarak sunmaya devam etmiştir.

Uzaktan Öğretim Yüksek Lisans Program Sunumlarında Yapılanmalar

Uzaktan ön lisans veya lisans programlarının sunumundaki yapılanmalar yüksek lisans programlarının sunumunda da görülmektedir. Uzaktan öğretim programları, örgün yüksek lisans programlarının olduğu enstitüler de açılmakta ve yürütülmektedir. Bu durum aynı üniversite de birden çok enstitünün uzaktan öğretim sunucusu olması anlamına gelmektedir. 68 üniversite de yürütülen uzaktan öğretim programları toplamda 94 enstitüden 247 program olarak sunulmaktadır. Ön lisans ve lisans programları sunumunda bazı üniversitelerde az da olsa görülen uzaktan öğretime adanmış bölümlerin varlığı yüksek lisans programlarının sunumunda hiç görülmemektedir. Hepsi örgün öğretim sunucusu olan enstitüler aynı zamanda uzaktan öğretim sunucusu rolünü de üstlenmektedirler.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de 2018-2019 öğretim yılında mevcut 207 üniversitenin 75’i önlisans, lisans veya yüksek lisans düzeyinde uzaktan öğretim diploma programları sunmaktadır. Uzaktan öğretim sunucusu söz konusu 75 üniversitenin 52’si devlet üniversitesi olup 23’ü vakıf üniversitesidir. Diğer çok sayıda üniversitenin diploma programları dışında ders veya sertifika programlarını uzaktan öğretim yöntemi ile gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Dolayısı ile

üniversitelerin uzaktan öğretime ilgileri gün geçtikçe artmakta, farklı düzeylerde uzaktan öğretime entegre olmaktadır.

Türkiye’de örgün öğretim sürdüren üniversitelerin uzaktan öğretim programları açma yöntemi, mevcut akademik birimlerde, diğer bir deyişle meslek yüksekokulu, fakülte ve enstitülerde var olan örgün bir programın uzaktan öğretim yöntemiyle sunulmaya başlaması şeklinde olmaktadır. Buna göre üniversite içerisinde farklı akademik birimler uzaktan öğretim programları sunucusu konumuna gelmektedir. Açılan önlisans, lisans ve yüksek lisans programları gibi farklı düzeydeki programların koordinasyonu ise devlet üniversitelerinin hemen tamamında Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezleri (UZEM) tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. Vakıf üniversitelerinde ise Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezleri, koordinatörlükler veya bizzat akademik birimlerin kendileri gibi devlet üniversitelerine göre daha farklı yapılanmalarla programlar koordine edilmekte ve sunulmaktadır.

Üniversitelerin farklı düzeylerdeki uzaktan öğretim programlarını farklı akademik bölümlerden sunuyor olmaları bu programların koordinasyonunu ve yönetimini zorlaştıracaktır. Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezleri birer akademik bölüm olmayıp, merkez olmaları itibarıyla, akademik bölümlerin üzerinde karar alıcı konumuna gelmeleri zordur. Ayrıca Meslek Yüksek Okulu, Fakülte ve Enstitü gibi farklı düzeydeki akademik bölümlerdeki uzaktan öğretim programlarının uygulamaları ve yönetimleri de farklılaşacak, bunlar arasında koordinasyon kurulması, ortak uygulamalar geliştirilmesi, standardizasyon sağlanması zorlaşacaktır.

Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan öğretim programlarının uygulanmasına ilişkin başlıca mevzuat olan “Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar”, uzaktan öğretim programları ile uzaktan öğretim yoluyla verilmesi uygun görülen derslerin, ağ üzerinden eşzamanlı olarak çevrimiçi teknolojilerle sunulmasını öngörmektedir. Bu tanım uzaktan öğretimin sadece eş zamanlı derslere indirgenmesine ve uzaktan öğretimin destek hizmetleri, öğretim tasarımı, etkileşim, danışmanlık gibi diğer önemli bileşenlerinin gözden kaçırılmasına neden olabilir. Yalnızca ağ üzerinden eş zamanlı çevrimiçi ders sunumu, bir bilgisayar, bir sunucu, bir kamera ve bir yazılımla hemen uygulanabilecek bir sunum biçimi olarak görülerek istekli her akademik birimin hemen gerçekleştirebileceği bir uygulama şekline dönüşür ve etkisiz yapıların ortaya çıkma tehlikesini taşır. Bu görüşü destekler biçimde araştırma sürecinde, UZEM’lerin web sayfalarında uzaktan öğretim programlarına ilişkin güncel akademik bilgiler büyük oranda bulunamamış daha çok teknik bilgilerin yer aldığı

gözlenmiştir. Akademik bölümlerde de ağırlık çok büyük oranda yüz yüze programda olup, uzaktan öğretim programlarının çok az tanıtıldığı ve canlı ders kayıtlarının örnek olarak sunulduğu gözlenmiştir. Bu durum sunulan uzaktan öğretim programının sahiplenilmesinde sorunlar olduğuna ve etkisiz yapılara işaret etmektedir.

Aynı akademik bölümde mevcut yüz yüze programın yanına uzaktan öğretim programının konması başarı sağlayacak bir uzaktan öğretim uygulamasını garanti edemez. Böyle bir durum geçerli olsaydı akademik açıdan başarılı üniversitelerin iyi birer uzaktan öğretim sunucusu olmaları da beklenirdi. Uzaktan öğretim yüz yüze öğretimden tüm süreçleri itibari ile farklı bir eğitim türüdür. Her ikisinin merkezinde eğitim olsa da başarılı bir yüz yüze program, uzaktan öğretim yöntemi ile sunulduğunda aynı başarıyı yakalayamaz. Her şeyden önce öncelik doğru organizasyonun oluşturulmasında, doğru politika ve stratejilerin belirlenmesinde olmalıdır. Asli görevi örgün öğretim sunmak olan akademik bölümler uzaktan öğretim sunumuna her ne kadar istekle başlasalar da uzaktan öğretimin kendine özgü bileşenleri ve süreçleri bu istekliliğin zaman içerisinde azalmasına ve performansta düşümlere neden olabilecektir. Prestera ve Moller (2001) performansın, kurumsal yapıların, standart uygulama prosedürlerinin ve kişiler arası ilişkilerin hayali sınırları içerisinde gerçekleştiğini söylemektedir. Hedeflerin ve yönetim uygulamalarının aksine, kurumsal yapı tipik olarak hızlı veya kolay bir şekilde değiştirilemez. Unvanlar, kullanım kılavuzları ve organizasyon şemaları gibi yapının resmi düzenlemeleri bir gecede değiştirilebilir, ancak gayri resmi yapılar (normlar ve değerler) kurumun kültüründe yerleşiktir ve bu nedenle dönüştürülmesi daha zordur. Uzaktan öğretim bölümleri daha fazla sayıda programa, fakülteye ve öğrenciye uyum sağlasa bile performansa hiç olmadığı kadar odaklanması gerekebilir. Bu dönüşümün gerçekleşmesi için stratejik planlama ve vizyon ortaya konmalıdır. Uzaktan öğretim için bu durumu gören Berge ve Muilenburg (2000) organizasyonda uzaktan öğretim için paylaşılan vizyon eksikliği ve stratejik planlama yokluğunun uzaktan öğretim için önemli engeller olduğunu söylemektedir. Uzaktan öğretim sistemlerinin yönetiminde mükemmelliğe ulaşmak için politika ve stratejik planlama konusu kritiktir. Modesto (2016), politika konusunda ideal durumun 'bireysel kurumsal politikaları yönlendiren, ulusal bir politikaya sahip olmak' olduğunu vurgulayarak, iyi bir politikanın, uzaktan öğretim aracılığı ile yükseköğrenim kapasitesinin geliştirilmesi için kılavuzluk sağlayacağını; farklı türdeki öğrencilerin ortaya çıkan farklı ihtiyaçlarına cevap veren programların geliştirilmesine rehberlik edeceğini; eğitim kaynaklarının maliyet etkin kullanımı ve paylaşımını sağlayacağını; sürekli mesleki gelişimi teşvik ederek, endüstrinin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacağını ileri sürmektedir.

Alan yazın kısmında bahsedilen yapılar ve özellikler içerisinde ise Türkiye’de üniversitelerin uzaktan öğretim sunumunda ortak bir politika ve stratejiye sahip olmadığı, bunun sonucunda idari yapılarının dağınık olduğu söylenebilir. Farklı düzeylerde ve çeşitli akademik birimlerde uzaktan öğretimin yapılandırılması ve bu yapıların asli olarak görevlerinin örgün öğretim sunmak olması bu değerlendirmeyi ortaya koymaktadır. Üniversitelerde uzaktan öğretimin bu dağınık yapılandırılması yukarıda Laird’in (2004) sunduğu ‘Silo Modeli’nde bahsedilen, her bölüme, fakülteye, uzaktan öğretimin tasarımı, geliştirilmesi ve sunumu üzerinde kontrol tanınması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum altyapı yatırımlarının gereksiz görülmesine ve bu yönde maliyete katlanmaktan kaçınmaya ve uzaktan öğretim materyallerinin standardizasyonunun oluşmamasına neden olacaktır. Uzaktan öğretim sunumunda kalitenin standardizasyonu ve maksimum kalitenin yakalanması için bu programların tam entegrasyonunu sağlayacak yapıların ortaya konması gereklidir.

Türkiye’de uzaktan öğretime talebin hem öğrenenler hem de sunucu kurumlar açısından her geçen gün arttığı ve bu alanın büyümeye devam edeceği göz önüne alınmalıdır. Mevcut uzaktan öğretim yapılarının etkinliklerinin değerlendirilmesi, sorunların ortaya konarak, örgün öğretim sunan yükseköğretim kurumlarının şevklerini kırmadan, teşvik edici politikalarla, uzaktan öğretimin kendi doğrularının dikkate alındığı yapıların ve politikaların yükseköğretim kurumlarında oluşturulması önemlidir. Sunulmakta olan önlisans ve lisans programlarının yıllar içerisinde sayılarının azalmakta olması başka sorunlarının yanında etkisiz idari yapılarda da aranabilir. Bu çalışmadaki bulgulara dayanarak yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretim sunumunda doğru yapının, uzaktan öğretime adanmış akademik bölümlerin oluşturulması olduğu düşünülmektedir. Lisans ve önlisans programları için uzaktan öğretim fakülteleri, meslek yüksekokulları, yüksek lisans programları için uzaktan öğretim enstitüleri veya hepsini kapsayacak bir akademik birimde, alan uzmanları istihdamıyla, süreçlerin ve organizasyonun etkin yönetimi sağlanabilecektir. Bu şekilde tam entegrasyona yönelik bir kurumsal oluşum uzaktan öğretimin kurum içerisinde diğer örgün öğretim bölümleriyle eşit söz hakkına sahip olmasını ve uzaktan öğretimin herhangi bir akademik bölümün özel bir projesi olarak görülmesini engelleyerek farklı bir öğretim yöntemi olarak kabulünü sağlayacaktır.

Kaynakça

- Allen, E., & Seaman, J. (2010). Class Differences: Online Education in the United States. http://sloanconsortium.org/publications/survey/class_differences Erişim tarihi: 03.11.2019.
- Berge, Z.L. and Muilenburg, L.Y. (2000). Barriers to distance education as perceived by managers and administrators: Results of a survey. In Melanie Clay (Ed.), *Distance Learning Administration Annual* 2000. https://www.researchgate.net/publication/228986012_Barriers_to_distance_education_as_perceived_by_managers_and_administrators_Results_of_a_survey Erişim tarihi: 14.01.2020.
- Bogdan, R. & Biklen, S.K. (1992). *Qualitative research for education: an introduction to theory and methods*. Boston: Pearson/Ally Bacon Press. İç: Ali Yıldırım & Hasan Şimşek (Eds) (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, Genişletilmiş 10. Baskı.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. s.27. İç: Özkan, U.B. (Eds). (2019). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi. s.2.
- Cho, S. K. & Berge, Z.L. (2002). Overcoming barriers to distance training and education. *USDLA Journal*, (16)1. https://www.researchgate.net/publication/228846233_Overcoming_Barriers_To_Distance_Training_And_Education Erişim tarihi: 02.03.2020
- Çekerol, K. (2018). Evaluation of Distance Higher Education Practices in Turkey: The Development of Associate Degree and Undergraduate Programs. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 4(1), 201-215.
- Guri-Rosenblit, S. (2014). Distance education systems and institutions in the online era: An identity crisis. In O. Zawacki-Richter & T. Anderson (Ed.), *Online distance education towards a research agenda* (pp.109-129). Athabasca University Press.
- Guri-Rosenblit, S. (1990). The potential contribution of distance teaching universities to improving the learning/teaching practices in conventional universities. *High Education*, 19, 73–80. doi:10.1007/BF00142024
- Irele, M. E. (2005). Can distance education be mainstreamed? *Online Journal of Distance Learning Administration*, 8(2). <http://www.westga.edu/~distance/ojdl/> Erişim tarihi: 18.02.2020.

- Kappel, H.H., Lehmann, B. & Loeper, J., 2002. Distance Education at Conventional Universities in Germany. <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/62/127> Erişim tarihi: 05.11.2019.
- Karel. <https://www.karel.com.tr/blog/yakinsamak-yada-yakinsamamak> Erişim tarihi: 16.02.2020):
- Keegan, D. (1996). *The foundations of distance education*. Routledge Falmer, Third Edition.
- King, B. (2012) Distance education and dual-mode universities: an Australian perspective, *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 27:1, 9-22, DOI: 10.1080/02680513.2012.640781
- Koçdar, S. ve Doğan, T.G. (2015). Türkiye'deki açık ve uzaktan öğretim programlarının bir analizi: Eğilimler ve öneriler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Kasım 2015, Cilt.4, Sayı.4, 24-36.
- Laird, P. (2004). Integrated solutions to e-Learning implementation: Models, structures and practices at trinity western university. *Online Journal of Distance Learning Administration*, VII, III, Fall.
- Lee, I., Chun, S., Im, Y., & Heo, H. (2003). Searching for academic and organizational model of e-Universities. *Proceedings of ED-MEDIA*. <https://pdfs.semanticscholar.org/e79a/4f64866f211843d87e7f304534917af43919.pdf> Erişim tarihi: 12.02.2020.
- Modesto, S.T., Gregoriose, B., (2016). Configuration of open and distance learning in new environments. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, Vol.4, No.4.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. Wadsworth Cengage Learning, Third Edition.
- Nage-Sibande, B., & Morolong, B. L. (2018). A trend analysis of opportunities and challenges of open and distance learning provision in dual-mode institutions. *Distance Education*. doi:10.1080/01587919.2018.1457951
- Paolucci, R., & Gambescia, S.F. (2007). Current Administrative Structures Used for Online Degree Program Offerings in Higher Education. *Online Journal of Distance Learning Administration*, Volume X, Number III, Fall 2007.
- Pina, A. A. (2008). How institutionalized is distance learning? A study of institutional role, locale and academic level. *Online Journal of Distance Learning Administration*, XI(1),

- Spring. <https://www.westga.edu/~distance/ojdla/spring111/pina111.html> Erişim tarihi: 05.11.2019.
- Prester, G.E. and Moller, L.A. (2001). Organizational alignment supporting distance education in post-secondary institutions. *Online Journal of Distance Learning Administration*, Volume IV, Number IV, Winter 2001. State University of West Georgia, Distance Education Center.
- Seaman E. J., Allen I. E., & Seaman J. (2018). *Grade Increase: Tracking Distance Education in The United States*. Babson Survey Research Group. <https://onlinelearningsurvey.com/reports/gradeincrease.pdf> Erişim tarihi: 01.11.2019.
- OSYM, 2019 Yükseköğretim Programları ve Kontenjanlar Kılavuzu. <http://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> Erişim tarihi: 04.11.2019.
- Xiao, J. (2018). On the margins or at the center? Distance education in higher education. *Distance Education*. DOI: 10.1080/01587919.2018.1429213